O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
“_____”
L.M.Tuxtasinov
2023 yil “30” _____
Ro‘yxatga olindi: № BD-60112600-1.15
2023 yil “30” __08__

BOLALAR PSIXOLOGIYASI
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100 000 - Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110 000 - Ta’lim
Ta’lim yo’nalishi:	60112600 – Maktabgacha va boshlang‘ich ta’limda xorijiy til (ingliz tili)

Fan/modul kodi O'YoA208	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS- Kreditlar 4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 3	
1. Fanning nomi	**Auditoriya Mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
Bolalar psixologiyasi	48	72	120

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – bo'lajak mutaxassislarga bolalar psixologiyasi fanining tarixi, ilmiy- nazariy asoslari, Sharq va G'arb psixolog olimlarining ilmiy izlanishlari, bolalar psixologiyasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqot ishlari, psixologik-amaliy xizmat tashkil etilishi, barkamol shaxs ta'lim-tarbiyasida ijtimoiy psixologik omillarning mazmun-mohiyati, bolalar psixologiya fanining nazariy metodologik asoslari to'g'risida bilimlarni shakllantirish, real ta'lim amaliyotida yuksak psixologik bilimdonlikni namoyon eta olishga o'rgatish, bo'lg'usi o'qituvchilarning psixologik ziyraklik qobiliyatini tarkib toptirish, "Ta'limning psixologik qonuniyatlari hamda tamoyillari"ga mos holda tegishli qarorlar qabul qilishga o'rgatishdan iborat.

Fanning vazifalari:

Bolalar psixologiyasi fani bo'yicha hozirgi zamonaviy bilimlarni va bolalar psixik rivojlanishida ta'sir etuvchi omillarni, fanining ilmiy tekshirish metodlarini o'rganish, psixodiagnostik testlarni konkret pedagogik faoliyatda qo'llay olish; Bolaning sotsiumda (yaqin muhitda) o'sishi to'g'risidagi bilimlarni shakllantirish, maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda muloqotdagi qiyinchiliklarni tahlil qilishi, ijtimoiy muloqot va ota-ona munosabatining bola shaxsiga ta'sirini o'rganish, oilaviy sharoitda bola shaxsini tarbiyalash va o'qitishning pedagogik, psixologik asoslarini o'zlashtirish, ijtimoiy-psixologik trening va faol o'qitish metodlarini amaliyotda qo'llay olishga o'rgatish

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-modul. Psixologiya fanining nazariy asoslari.

1–mavzu: Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari.

Bolalar psixologiya fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, bolalar psixologiyasi fanining ilmiy tadqiqot sohasi va muammolari, bolalar psixologiyasi faniga oid ilmiy bilimlarning vujudga kelish tarixi, bolalar psixologiyasi fanining asosiy sohalari, bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi.

2. Bolalar psixologiyasi fanining ilmiy tadqiqot metodlari.

Bolalar psixologiyasi fanining ilmiy tadqiqot metodlari. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari. Bolalarda psixologik tadqiqotlarni o'tkazishga quyiladigan talablar. Iqtidorni aniqlash bo'yicha test-savolnomasi, «Tasvirlarni ko'chirish» metodikasi. Bolalar psixologiyasida kuzatish metodi va uning turlari, eksperiment metodi, so'rov metodi va uning turlari, faoliyat mahsulini o'rganish metodi, test metodi, sotsiometriya metodi, biografiya metodi. Proektiv metodlar. Bolalar ruhiy holatini o'rganishda proyektiv metodlarning afzalliklari.

3-mavzu. Chaqaloqlik va ilk bolalik davrlarining o'ziga xos xususiyatlari.

Chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari (tug'ma reflekslar, "jonlanish"),

go'dak va muloqot, bir yosh inqirozi haqida, chaqaloqga bo'lgan munosabat. Yaponiyalik Masaru Ibukaning "Uch yoshdan keyin kech bo'ladi" kitobi. Go'daklik davrining psixologik xususiyatlari. Go'daklik davrida nutqning o'sishi. Bolaning nutq boyligi. Ilk bolalik davrining o'ziga xos xususiyatlari. Ilk bolalik davrida o'z-o'zini anglashning rivojlanishi. Ilk bolalik davrining faoliyati. Bolaning psixik o'sishida o'yinning ahamiyati. Oilaviy muhitning bola psixologiyasiga ta'siri. Ilk bolalak davrida o'z-o'zini anglash, bolalarda "Men" obrazining paydo bo'lishi

4-mavzu. Maktabgacha yosh davrdagi bolalarda sezgi va idrok jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha yosh davridagi bolalarning o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha tarbiya yoshi davridagi bolalar sezgi va idrokining psixofiziologik xususiyatlari. Sensor idrok etish xususiyatlari. Bola idrokining shakllanishida kattalarning ta'siri. Maktabgacha yosh davridagi bolalarda sezgi va idrok jarayonini rivojlantiruvchi mashg'ulotlar haqida.

5-mavzu. Maktabgacha yosh davrdagi bolalarda diqqat va xotiraning rivojlanishi.

Maktabgacha yosh davridagi bolalarning o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha tarbiya yoshi davridagi bolalar sezgi va idrokining psixofiziologik xususiyatlari. Sensor idrok etish xususiyatlari. Bola idrokining shakllanishida kattalarning ta'siri. Maktabgacha yosh davridagi bolalarda sezgi va idrok jarayonini rivojlantiruvchi mashg'ulotlar haqida.

6-mavzu. Maktabgacha yosh davri bolalarida emotsional-irodaviy sifatlarning rivojlanishi.

Maktabgacha yosh davridagi bolalarning o'ziga xos xususiyatlari. Maktabgacha tarbiya yoshi davridagi bolalarda hissiy emotsional holatlarning nomoyon bo'lishi, hissiyot va iroda jaryonlarning ijtimoiy muhit ta'siri ostida shakllanishi.

7-mavzu. Maktabgacha yosh davri bolalarida muloqot ko'nikmalarining shakllanishi.

Maktabgacha yosh davrida bolaning nutqi. Bola nutqiy madaniyatini tarbiyalash. Maktabgacha yosh davrida ona tilini egallashi. Bolada og'zaki va

yozma nutqning rivojlanishi. Bola nutqining shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Maktabgacha yosh davrida bolalarni xorijiy tillarni egallashi. Nutqning shakllanishida atrof-muhitning ta'siri. Bola bilan suhbat. Maktabgacha yosh davrida nutq boyligi. Bolalarni xorijiy tillarni egallashi ularning ruhiy holatiga bog'liqligi.

8-mavzu. Kichik maktab yoshi davri bolalarning o'ziga xos xususiyatlari.

Kichik maktab yoshi davri bolalarning o'ziga xos psixologik xususiyatlari. Kichik maktab yoshida anatomo-fiziologik rivojlanishi. Kichik maktab o'quvchilarida bilish jarayonlarining o'sishi. Bolaning maktabga moslashuv muammosi. O'qish faoliyati. Kichik maktab yoshidagi bolalarning yetakchi faoliyati. Kichik maktab yoshidagi bolalarning psixik rivojlanishidagi asosiy yangi o'zgarishlar. Kichik maktab yoshi davridagi bolalarning xatti-harakati, bilish va muloqoti. O'z-o'zini anglashning yuzaga kelishi. Dastlabki axloqiy qoidalarni egallashi. Bolada maktab, sinf, o'qituvchi va sinfdoshlariga bo'lgan munosabatlarning shakllanishi.

9-mavzu. Kichik maktab yoshi davri bolalarida bilish jarayonlarini rivojlanishi.

Kichik maktab yoshi davrida bolalar idroki. Kichik maktab yoshidagi bola idrokining o'ziga xos xususiyatlari. Idrokning individual xususiyatlari. Kichik maktab yoshidagi bolalar tomonidan vaqtning idrok etilishi. Kichik maktab yoshi davridagi bolalar idrokini rivojlantirish uchun mashqlar. Kichik maktab yoshi davrida bolaning diqqati. Kichik maktab yoshidagi bola diqqatining xususiyatlari. Bu yoshdagi bolalar diqqatining haddan tashqari harakatchanligi. Diqqatni rivojlantiruvchi mashqlar. Kichik maktab yoshi davrida bolaning xotirasi. Bola xotirasining psixofiziologik rivojlanishi va uning o'ziga xosligi. Bola xotirasiga maktab ta'limining ta'siri. Bolada ko'rgazmali-obrazli xotirani rivojlanishining sabablari. Bolada so'z mantiq xotirasini rivojlanishi. Kichik maktab yoshidagi bolalar xotirasini rivojlantiruvchi mashg'ulotlar va ularni tashkil etish tartiblari. Kichik maktab yoshi davri bolalarda tafakkurning rivojlanishi. Bolada ijodkorlik jarayoni. Bola tafakkurida amaliy masalalar. Bola fikrlashida umumiy jarayonlarni birlashtirish sifati. Bolani tasavvur va tafakkur etishi. Kichik maktab yoshi davri bolasida atrofidagi kishilar bilan munosabatlarlarning fikrlash faoliyatining va xayolotining rivojlanishiga ta'siri. Bolaning produktiv, kreativ, standart va nostandart fikrlashga o'rgatish. Bolalar xayolining boyishiga xizmat qiluvchi psixologik mashg'ulotlar.

10-mavzu. Kichik maktab yoshi davri bolalarida xarakter xususiyatlarining tarkib topishi

Kichik maktab yoshi davridagi bolalarning individual psixologik xususiyatlari. Kichik maktab yoshi davrida bola shaxsi xarakteri. Bolalarda sodda ahloq me'yorlari va qoidalarini egallash. Kichik maktab yoshi davrida bolalarda xarakterologik xatti-harakatlar. Kichik maktab yoshi davrida shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirish. Bolaning shaxsiy xarakterini shakllanishida oilaviy muhitning ta'siri.

11-mavzu. Kichik maktab yoshi davri bolalarining individual xususiyatlari. Temperament

Kichik maktab yoshidagi bola shaxsining temperament xususiyatlari. Kichik maktab yoshi bolalari temperamentining o'ziga xos xususiyatlari. Sangvinik tipidagi bolalarning o'qish faoliyatiga munosabatlari. Melonxolik tipidagi bolalardagi yopiqlik va kirisha olmaslik xususiyatlari hamda ularning oqibatlari. Xolerik va flegmatik tipidagi bolalarning o'qish faoliyatiga munosabatlari. Ta'limda pedagogik faoliyatning muvaffaqiyatli tashkil etilishida bolalarning temperament tiplarini hisobga olishning muhimligi.

12-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarining individual xususiyatlari. Qobiliyat.

maxsus qobiliyatlarining namoyon bo'lishi. Ta'lim faoliyatining bolalar qobiliyatining shakllanishiga ta'siri. Bola mustaqil va ijodiy ishlarni bajarishi. Iqtidorli bolalar psixologiyasi. Bolalar qobiliyatlarini diagnostika qilish muammolari. Boshlang'ich sinflarda o'qish, yozish malakalarini shakllantirish. Bolalarda iste'dodning nomoyon bo'lish shakllari.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

I-modul

1-mavzu: Bolalar psixologiyasi fanining maqsadi, predmeti va vazifalari

2-mavzu: Bolalar psixologiyasi fanining ilmiy tadqiqot metodlari.

3-mavzu: Chaqaloqlik va ilk bolalik davrlarinig o'ziga xos xususiyatlari.

4-mavzu: Maktabgacha yosh davrdagi bolalarda sezgi va idrok jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari.

5-mavzu: Maktabgacha yosh davrdagi bolalarda diqqat va xotiraning rivojlanishi.

6-mavzu: Maktabgacha yosh davri bolalarida emotsional-irodaviy sifatlarning rivojlanishi

7-mavzu: Maktabgacha yosh davri bolalarida muloqot ko'nikmalarining shakllanishi.

8-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarning o'ziga xos xususiyatlari

9-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarida bilish jarayonlarini rivojlanishi.

10-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarida xarakter xususiyatlarining tarkib topishi

11-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarining individual xususiyatlari. Temperament

12-mavzu: Kichik maktab yoshi davri bolalarining individual xususiyatlari. Qobiliyat.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

I-modul

Bolalar psixologiyasini umumiy psixologiya fanidan ajralib chiqishi va

	fanning rivojlanishi. 1. Bolalar ruhiy holatini aniqlashda ilmiy tadqiqot metodlarining roli. 2. Go'daklik va ilk bolalik davridagi bolalar va ularning yetakchi faoliyati. 3. Bog'cha yoshidagi bolalarni idrok jarayonining o'ziga xosligi. 4. Bog'cha yoshidagi bolalarda diqqat va xotirasini rivojlantiruvchi mashg'ulotlar. 5. Bog'cha yoshidagi bolalar nutqi va ularni rivojlantiruvchi mashg'ulotlar. 6. 6-7 yoshli bolalarning maktabga psixologik, motivatsion va irodaviy tayyorlik darajasi. 7. Ilk maktab hayotiga qadam qo'ygan bolalar hayotida ta'lim faoliyatining roli. 8. Kichik maktab yoshidagi bolalar diqqatini rivojlantiruvchi mashg'ulotlar 9. Bolalarda xotira va xotirani mustahkamlovchi mashg'ulotlar 10. Bolalarda nutqning rivojlanishi 11. Kichik maktab yoshidagi bolalar qiziqishlari va ehtiyojlari. Bolalarning hozirgi zamon texnologiyasiga qiziqishlari. 12. Bolalarda xarakter aksentuatsiyasining nomoyon bo'lishi. 13. Bolalarda temperament tipi. Ta'limda bolalar temperament tipini inobatga olgan holda yondashish – ta'lim sifatini oshiruvchi omil sifatida 14. Bolalarda layoqat va qobiliyatning namoyon bo'lishi.
3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Bolalar psixologiyasi fanining asosiy tushuncha va terminlari haqida bilishi, psixik jarayonlar, psixik holatlar, psixologik xususiyatlar haqida ***tasavvurga ega bo'lishi;*** - bolalar psixologiyasi fanining mazmuni, mohiyati va rivojlanish tarixi, shaxsdagi bilish jarayonlar va ruhiy holatlarning yuzaga kelish mexanizmlarini, qonuniyatlarini, psixik taraqqiyot jarayonini, psixik rivojlanishga ta'sir ko'rsatish mexanizmlari va qonuniyatlarini, shaxs subyekt sifatida o'ziga xos individuallikga ega ekanligi, shaxsning oliy nerv tizimi faoliyati, hissiy-emotsional holatlari, kattalarda va bolalarda xarakter aksentuatsiyasi, temperament tiplari va psixik rivojlanishning asosiy xususiyatlari haqida ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** - Maktabgacha yoshdagi va kichik maktab yoshidagi bolalarning individual xususiyatlarini bilish va psixologiya faniga oid adabiyotlar bilan ishlash ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***

4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • Ma'ruzalar; • Interfaol ta'lim metodlari. • Grafik organayzer va jadvallar; • Bahs-munozara, davra suhbatlari; • Keys-stadilar (amaliy muammoli vaziyatli keyslar); • Kichik guruhlarda ishlash; • Taqdimotlarni namoyish qilish; • Psixologik treninglar;
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Bolalar psixologiyasi faniga tegishli fenomenlarni bilish, mazmun va mohiyatini ochib bera olish, bolalar psixologiyasi fanining prinsiplari (qonuniyatlari)ni bilish, mazkur kursda olingan nazariy bilimlarni hayotiy vaziyatlarga to'g'ri tatbiq eta olish, mustaqil mushohada yuritish, dars jarayonlarida faol ishtirok etish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni belgilangan muddatlarda bajarish, mustaqil ta'lim mavzusi bo'yicha adabiyotlardan ma'lumot yig'ish, o'rganish, tahlil qilish va taqdim etish, yakuniy nazorat bo'yicha test topshiriqlarini yoki yozma ish nazoratini topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. David G. Mayers. Psychology. Ninth edition. USA , Worth Publishers. 2010. - 910 p. 2. G'oziyev. E.Umumiy psixologiya. Darslik. -T:. "Universitet", 2010, - 163 b 3. G'oziyev. E. Ontogenez psixologiya. Monografiya. -T:. "Noshir", 2010, - 360 b 4. Ivanov F.I., Zufarova M.E. Psixologiya. Darslik. -T:. "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti", 2014 . – 481 b. 5. Nishanova Z.T., Alimova. G.K, Turg'unboyeva. A.G', Asranboyeva. M.X. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. Darslik. – T:. "Nizomiy nomidagi TDPU", 2017. – 198 b. 6. Saidov.A.I. Psixologiya. Darslik. – S:. "Samarqand davlat chet tillar instituti", 2023.-333 b. 7. Umarov. B.M. Psixologiya. Darslik. – T:. "Voris-nashriyot", 2012. – 272 b. 8. Shamshetova. A.K, Melibayeva. R.N, Usmanova. X.E, Haydarov. I.O Umumiy psixologiya. O'quv qo'llanma. – T:. "Barkamol fayz media", 2018. - 272 b. **Qo'shimcha adabiyotlar** 9. Beknazarova. L. Maxmudova. M, Shodiyev. B. Ijtimoiy-psixologik trening. Ilmiy-uslubiy qo'llanma. – T:. "Tafakkur qanoti", 2016. – 97 b. 10. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya asoslari. Darslik. – T:. "Sharq", 2007. - 163 b

	11. Masara Ibuka. (N.H.Nurmuhammad tarjimasi.) Uchdan keyin kech.– T:. "Akademnashr", 2019. – 258 b. 12. Mardiyeva Sh.A, Saydullayev. J.Ya. O'smirlik davridagi deviant xulq-atvor (me'yordan og'ish) ni pedagogik va psixologik korreksiyalash. Uslubiy qo'llanma. -S:. "Samarqand davlat chet tillar instituti", 2021 -98 b 13. ROSIE M. SPIELMAN.Psychology. © 2017 Rice University 14. Xolnazarova M.X, Muxliboyev. M.Q. Yosh va pedagogik psixologiya. "Fan va texnologiya" nashriyoti, T:, 2014 -265 b 15. Yadgarova.O.I. Bo'lajak o'qituvchilarning professional-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda psixologik treninglardan foydalanish imkoniyatlari. Monografiya. – S:. "Samarqand davlat chet tillar instituiti" , 2023 – 221 b. 16. Yadgarova.O.I. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini professional-kommunikativ faoliyatga tayyorlashning pedagogik asoslari. Uslubiy qo'llanma. - S:. "Samarqand davlat chet tillar instituiti" , 2021 – 130 b. 17. Yadgarova.O.I. Hissiy va ruhiy salomatlikni oshiruvchi psixologik treninglar. (Pedagog va psixologlar uchun) Uslubiy qo'llanma. - S:. "Samarqand davlat chet tillar instituiti" , 2023 – 126 b. 18. Yuldashev S.R. Ijtimoiy psixologiyadan masalalar to'plami. T.2012. 223. b **Axborot manbaalari** 19 www.psychology.net.ru 20. www.psycho.all.ru 21. www.psychology.net.ru 22. www.koob.ru 23.www.googlescolar 24. www.psychologies.ru
7.	Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2023-yil "30" 08 dagi "1"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** O.I.Yadgarova – SamDChTI, "Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari" kafedrasi dotsenti (v.b) p.f.f.d (PhD) Sh.A.Mardiyeva – SamDChTI, "Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari" kafedrasi katta o'qituvchisi A.Axmedov- SamDChTI, "Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari" kafedrasi assistent o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar:** A.I.Saidov- SamDChTI, "Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari" kafedrasi professori (v.b) psixologiya fanlari doktori (DSc) O.S.Qodirov - SamDU, "Psixologiya" kafedrasi mudiri, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, (PhD)